

Batumi Limanı'ndan bir görünüşü

rica hava, kara ve demiryolu gibi geniş ulaşım imkânlarına sahip olan Batum'da petrokimya tesisleri ve makine fabrikaları bulunmaktadır. İklimin uygunluğu sebebiyle zengin bitki çeşitlerine sahip olan botanik bahçesi ile etnografik, folklorik, tarihî eserlerin sergilendiği iki müze ve Osmanlılar devrinden kalma minaresi yıktırılmış Aziziye Camii başlıca eserlerdir.

BİBLİYOGRAFYA:

Ayn Ali, *Kavânî-i Âl-i Osmân*, s. 60; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 82-83; Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyâsi Münâsebetleri 1578-1590*, İstanbul 1962, s. 110, 137, 143, 186-189; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı Tarihine Âid Belgeler, Telhisler (1597-1607)*, İstanbul 1970, s. 77; M. Fahrettin Kırzioğlu, *Osmanlıların Kafkas-Ellerini Fethi (1451-1590)*, Ankara 1976; İ. Metin Kunt, *Sancaktan Eyalet*, İstanbul 1978, s. 140, 180; *Batumi* (nşr. Aziz Akhvediani), Batumi 1982; Tuncer Baykara, *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş I: Anadolu'nun İdarî Taksimatı*, Ankara 1988, s. 105, 109, 134; Götthard Jaschke, "Die Elviye-i Selâse: Kars, Ardahan und Batum", *WI*, XVIII/1-2 (1971), s. 19-40; N. N. Shengelia, "Ottoman Arzas Concerning Batumi", *JTS*, VII (1984), s. 377-402; Mirza Bala, "Gürcistan", *İA*, IV, 837-845; Ch. Quelquejay, "Batumi", *EP*² (İng.), I, 1108-1109; *Özbek Sovyet Entsiklopediyası*, Taşkent 1972, II, 93; *GSE*, I, 120-122; III, 75-76; VII, 30.

İDRİS BOSTAN

BAUDIER, Michel

(ö. 1645 [?])

İslâmiyet ve Türk tarihi üzerine derleme kitaplar yazar bir Fransız.

Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamakta, 1590'a doğru doğup 1645 yılı dolaylarında öldüğü sanılmaktadır. Languedoclu asil bir aileden geldiği, iyi bir öğrenim görerek Grekçe, Latince, İtalyanca, İspanyolca, İbrânice ve Arapça öğrendiği ileri sürülür. Önceleri elli kişilik bir kuvvete kumandanlık yaparken öğrenim görmüş birçok asker gibi tarihçiliğe ve vak'anüvisliğe yönelmiş, bir ta-

raftan da eski sikkelerle el yazması kitaplar toplamıştır. 1628'de Roma'da bulunmuş, N. Iorga'nın kaydettiğine göre Doğu'ya seyahat etmiştir. Bütün mal ve mülkünü antika almak için harcadığından hemen hemen iflâs etmiş durumda öldüğü bilinmektedir. Kitaplarının çoğu Fransa tarihi ve ünlü şahsiyetleri üzerindedir.

Baudier'nin Türk tarihi bakımından önemi, Türkler ve İslâmiyet hakkında yazdığı, çeşitli yanlış bilgi ve ithamlar içeren kitaplardan dolayıdır. Aşağıda, çok uzun olan başlıkları kısaltılarak verilen bu kitapların en tanınmış, Osmanlı sarayına ve divanına dair olmak iddiasındaki *Histoire générale du Serrail et de la Cour du Grand Seigneur, Empereur des Turcs*'tür. Bu kitabı 1624'te Paris'te yayımlamış, daha sonra da ilâveli baskılarını yapmıştır (Paris 1626, 1631, 1633; Rouen 1638, 1640, 1642; Lyon 1652, 1662). Aynı kitap Edward Grimeston tarafından İngilizce'ye de çevrilmiştir: *The History of the Imperial Estate of the Grand Seigneurs...* (London 1635). Eser, başta bir süre İstanbul'da bulunmuş olan Ottaviano Bon'un kitabı olmak üzere daha önce yazılmış kaynaklardan ve seyyah, tüccar, misyoner gibi kişilerden toplanan çeşitli bilgilerin ve özellikle halkın ilgisini çekecek şaşırtıcı olayların ağıdalı ve zevksiz bir üslûpla kaleme alındığı basit bir derlemeye ibarettir. Baudier topladığı bilgileri tenkit süzgecinden geçirmeden aktarmış, çalışmasında en gü-lünç ve akıl dışı söylentilere, en basit dedikodulara dahi yer vermiştir. Bu hususta daha da ileri giderek kitabın bir bölümünü ayrıca Lyon'da, padişaha ve hânedan mensuplarına izâfe edilen sefahatleri dile getiren uzun ve çirkin *Du Serrail et des amours du Grand Turc, de ses soeurs et de ses filles... des débauches des Grands de la Porte... des débauches des Sultanes entre elles...* başlığıyla ayrı bir kitap halinde yayımlamıştır. Hiçbir vakit sarayını içini tanıması mümkün olmayan Baudier'nin böyle bir başlık koyduğu kitabıyla sadece basit halkın merakını uyandırmak istediği açıkça bellidir.

Baudier'nin Türkler'le ilgili savaş, fetih, isyan ve ilginç olayları anlatan ikinci kitabı *Inventaire de l'Histoire générale des Turcs, ou sont descriptes les guerres des Turcs, leurs conquêtes, séditions et choses remarquables...* adını taşımaktadır. Baudier bu başlık altında, Bizanslı yazar Khalkondyles ile Paul Jove,

Leon Clavius, Lonicerus ve daha başkalarının derlediği, 1300'den 1617'ye kadar Osmanlı tarihinde geçen bazı olaylara dair bilgileri yayımlamış (Paris 1617, 1620, 1626, ilâveli baskı Paris 1631, 1641) ve hiç değilse bu eserinde, adlarını verdiği eski yazarlardan alıntılar yaparak kitabını meydana getirdiğini açıklamak dürüstlüğünü gösterebilmiştir.

Histoire générale de la religion des Turcs, avec la naissance, la vie et la mort de leur Prophète Mahomet et les actions des quatre premiers caliphes qui l'ont suivy... adını taşıyan üçüncü eseri, yine Türkler münasebetiyle ele aldığı İslâm dini, Hz. Muhammed'in hayatı ve dört halife devri üzerinedir. Kitap 1625'te Paris'te yayımlanmış, 1632 ve 1641'de tekrar basılmıştır. Kitabın sonunda, yazarın Kur'an-ı Kerim'in tercümesi olduğunu övünerek ifade ettiği bir de metin bulunmaktadır ki Baudier bunu aslında, Ortaçağ sonlarında yapılan Latince tercümelemler ve hıristiyan teolog Bibliander'in (ö. 1564) tercümesinden aktarmıştır. İslâmiyet hakkındaki bölümler ise o devirde yazılmış taraf tutucu, ön yargılı ve hurafelere dayanan kitaplardan derlenmiştir. Baudier iftiharla, kitabının bu konuları eksiksiz biçimde toparlayan ilk özgün eser olduğunu söylemekte ise de bugün yazdıklarının Edesalı Bartholemaios (VIII. yüzyıl), Anastasios (IX. yüzyıl), Kedrenos (XI-XII. yüzyıl), Euthymios Zigabene (XII. yüzyıl) ve Zonaras (XII. yüzyıl) gibi Bizanslı tarihçirahiplerin eserlerinden yapılmış alıntılardan oluştuğu bilinmektedir. Faydalandığı diğer bir kaynak ise Müslümanlıktan dönen ve hıristiyan rahibi olarak Juan Andres adıyla misyonerlik yapan bir Endülüslü'nün İslâmiyet'e reddiye mahiyetinde kaleme aldığı *Libro nuevamente imprimido que sellama confusión de la secta mahomatica y d'l Alcoran* (Valencia 1515) adlı kitabıdır. O devirde çok tutulmuş olan kitabın Latince, İtalyanca, Fransızca, Almanca ve İngilizce tercümelemleri yapılmıştır. Baudier İslâmiyet'e karşı olan bu kitaptan geniş ölçüde faydalandığı gibi ayrıca seyyah Jean Palerne'nin (ö. 1592) seyahatnamesindeki (*Pérégrinations... du S. Jean Palerne...*, Lyon 1606) İslâmiyet'e dair bölümü de (s. 93-138) kullanmıştır. Baudier'nin hiç irdelemeksizin faydalandığı, çelişkili ve tutarsız çeşitli bilgileri, yalan yanlış haberleri aynen tekrarladığı ve ayrıca koyu hıristiyan rahiplerin yazdıkları ön yargılı düşünceleri de benimse-

yip bütünüyle aktardığı bu kitap uzun yıllar Fransa'da İslâmiyet'e dair bilgi arayanların başvurdukları tek kaynak olmuştur. Baudier, kitaplarının XVII. yüzyıldaki yayınlığı sebebiyle Batı dünyasının İslâmiyet ve Osmanlı Devleti hakkında yanlış bilgiler edinmesinde son derece etkili olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

P. Bayle, *Dictionnaire historique et critique*, Rotterdam 1720, I, 467; M. Michaud, *Biographie universelle ancienne et moderne*, Paris 1843, III, 277; L. G. Pellissier, "Baudier", *Gr.E, V*, 855-856; C. Hippeau, *Nouvelle biographie universelle*, Paris 1852, IV, 768-770; P. Martino, *L'Orient dans la littérature française au XVIIe et XVIIIe siècles*, Paris 1906, s. 68-71, 133, 160; N. Iorga, *Les Voyageurs français dans l'Orient européen*, Paris 1928, s. 54-55; C. Dana-Rouillard, *The Turk in French History Thought and Literatur*, Paris 1938 (bk. İndeks); M. Prevost, *Dictionnaire de biographie Française*, Paris 1951, V, 847-848.

FRANK F. FERWERDA

BAÜNİ

(الباعوني)

Ebü'l-Abbâs Burhânüddin İbrâhîm
b. Ahmed b. Nâsır el-Bâünî
(ö. 870/1465)

Edip, hatip ve Şâfiî fakihî.

Aslen Şam yakınlarındaki Havran köylerinden Bâünelidir. Safed'de doğdu (27 Ramazan 777/19 Şubat 1376). İlk tahsilini Kudüs hatibi ve Mısır kadısı diye tanınan babasının yanında yaptı. Hâfizliğini tamamladıktan sonra kıraat dersleri aldı. Babası ile birlikte Dimaşk'a gitti (1388) ve orada Şâfiî fakihî Şerefeddin el-Gazzî'den ve Nüreddin el-Ebyârî gibi âlimlerden fıkıh, dil ve edebiyat tahsil

etti. 1402'de Mısır'a geçerek Şeyhülislâm Sirâceddin el-Bulkînî'den bir yıl müddetle fıkıh ve tasavvuf okuyup Kemâleddin ed-Demîrî, Zeynüddin el-İrâkî, Nüreddin el-Heysemî gibi âlimlerden de faydalandı. Sonra doğum yeri olan Safed'e döndü. Bu sırada tekrar babasından ve diğer âlimlerden çeşitli dersler aldı. Ardından babasına vekâleten Şâfiî kadılığı ve Emeviyye Câmii'nde hatiplik görevlerinde bulundu. Bir ara kendisine meşihatü'l-ş-şüyüh ve Haremeyn nâzirliği görevleri verildiyse de bir müddet sonra bu vazifelerden ayrıldı. Asâleten kadı olarak tayini yapılmak istendiği halde kabul etmedi. Bir süre Kudüs hatipliği de yaptı. Son olarak Şam'da Memlûklü Sultanı Seyfeddin Barsbay zamanında (1422-1438) Kadı Zeynüddin Abdülbâsıt'ın yaptırdığı Bâsıtyye Dergâhı şeyhliğinde bulundu.

Bâünî 14 Rebülevvel 870'te (4 Kasım 1465) Şam'da Bâsıtyye'de vefat etti. Vasiyeti üzerine Kasyun dağı yakınındaki Ravza Kabristanı'na defnedildi. Cenazesine devrin ileri gelen ilim ve devlet adamları katıldı. Ölümlü haberi Mısır'a ulaştığında Ezher Camii'nde giyabî cenaze namazı kılındı.

Şiir ve nesir alanında büyük bir kabiliyeti olan Bâünî noktasız harflerle risâleler (âtıl*) yazma konusunda şöhret sahibi idi. Hatta Sehâvî, sade ve akıcı bir üslûpla kaleme alınan bu tür risâlelerden birini hocası İbn Hacer el-Askalânî'nin bizzat Bâünî'den dinlediğini rivayet etmektedir. Bâünî ile Dimaşk'ta karşılaşmış Bâsıtyye Dergâhı'nda ondan nazım ve nesir olarak çok şey dinleyip öğrenen Sehâvî bunların bir kısmını *Mu'cem* adlı

eserine almıştır. Makrîzî *el-Hıta'*'ta, Bâünî'nin babası ile birlikte kendisine sık sık gelip gittiklerini, onun çeşitli sanat dallarında özellikle edebiyat alanında çok başarılı olduğunu yazmaktadır. Kendisinden birkaç neslin faydalanabileceği kadar uzun yaşayan bu büyük edibin ilmi ve edebî şahsiyeti âlimler tarafından her vesile ile takdir edilmiştir.

Eserleri. 1. *el-Ğaysü'l-hâtin fî vaşîl-'izârî'l-fâtin*. Şiirlerini topladığı bu eser Şevkânî'nin belirttiğine göre (*el-Bedrü't-tâli'*, I, 9) 150 kadar şiiri ihtiva etmektedir. 2. *Ukûdü'l-ebkâr min benâti'l-efkâr*. Kâtib Çelebi'nin (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1154) söz konusu ettiği bu eser onun bir başka divanı olmalıdır. Bâünî'nin ayrıca *Divânü'l-huṭab* ve *Muḥtaşaru's-şîhâh li'l-Cevheri* adlı eserleri vardır. İsmail Paşa (*Hediyetü'l-'ârifin*, I, 21) ve daha sonraki bazı müellifler, kardeşi Muhammed b. Ahmed'e ait olan *Min-ḥatü'l-lebîb fî sîreti'l-ḥabîb* ve *Yenâbi'u'l-aḥzân* gibi bazı eserleri ona nisbet etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Tağrıberdî, *el-Menhelü's-şâfi'*, I, 42-43; Sehâvî, *ed-Ḍau'ü'l-lâmi'*, I, 26-29; II, 231-233; Süyûtî, *Nazmü'l-ıkyân* (nşr. Philip Hitî), New York 1927, s. 13-15; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1154; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 309-310; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli'*, I, 8-10; *İzâhu'l-meknûn*, I, 492, 501; II, 152, 579, 731; *Hediyetü'l-'ârifin*, I, 20-21; Ziriklî, *el-A'lam*, I, 23; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, I, 10; Ömer Ferrûh, *Târḥu'l-edeb*, III, 861-863; C. Zeydan, *Âdâb (Dayf)*, III, 194; *Mu.Fs.*, I, 35-36; W. A. S. Khalidî, "al-Bâ'ünî", *El²* (İng.), I, 1109.

MUSTAFA ÇUHADAR

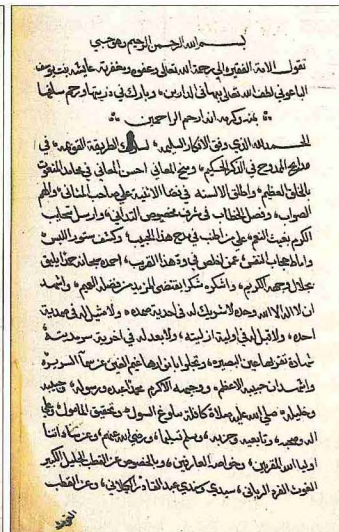
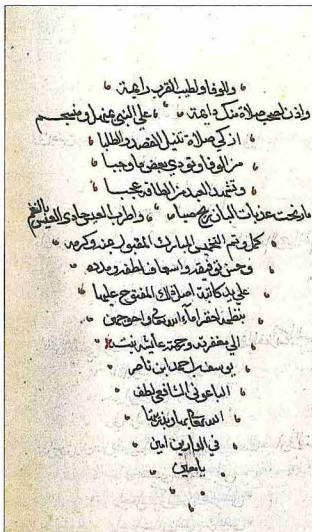
BAÜNİYYE

(الباعونية)

Ümmü Abdivehhab Âişe bint Yûsuf
b. Ahmed b. Nâsır
el-Bâüniyye ed-Dimaşkiyye
(ö. 922/1516)

Kadın mutasavvif-şair ve edip.

Büyük dedesi Nâsır b. Halife el-Bâünî'ye nisbetle tanınan değerli âlimlerin yetiştirdiği bir aileye mensuptur. Babası Trablus, Safed, Halep ve Dimaşk'ta kadılık yaptı; Âişe el-Bâüniyye de Dimaşk'ta doğdu. Sekiz yaşında iken Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Tasavvuf eğitimini Seyyid İsmâil el-Hârizmî ve Muhyiddin Yahyâ el-Urmevî'den aldı. Oğlunun devlet kademelerinde bir görev alabilmesi için 919 (1513) yılında Kahire'ye gitti. Sultan Kan-su Gavri ve diğer bazı yöneticilerle gö-

Bâüniyye'nin
*Fütahu'l-Hak
fi medhi
seyyidi'l-halk*
adlı eserinin
ilk ve son
sayfaları
(Süleymaniye Ktp.,
Aşır Efendi,
nr. 449/1)